Він страх як не любить прозиватись! Інші хлопці то й ногою ступити не можуть, щоб не прозвати один одного. Петра Катеринченка охрестили чомусь "пупом", Василя Леміщенка "парашутом", а його, Володю, то "смалюхом" звуть, то "блимаком". Чому "смалюхом"? Бо влітку він так засмагає на сонці, що невпізнанним стає, що ні піском не обдере своєї чорноти, ні милом не змиє. Чому "блимаком"? Бо має великі очі і блимає ними.

Ну, гаразд, прозвали б "смалюхом". Прозивали б його "блимаком", він іще б змирився, бо до інших ген ще гірші прізвиська поприлипали, але якби тільки "женихом" не дражнили. А то, буває, сидять біля ставу, в ножика граються, і раптом Петро Катеринченко — ні з того ні з сього, ні за що ні про що — пац його по голові:

— Ти чого махлюєш?

— Хто? Я? — дивується Володя, який справді-таки не махлював.

— А хто ж? — сікається Катеринченко, і широке обличчя його в білих лишаях наче ще дужче розширюється.— Ти тут найхитріший? Еге?

— Та я ж із носа пустив ножика, ну...

— З якого там носа? Ось давай я пущу тобі з носа, побачимо!..

І він прикладає гострячок Володі до носа, мало в живе не заганяючи. Володя одсовується, Катеринченко насідає, ось-ось, здається, проштрикне. Володя схоплюється і, силкуючись не заплакати, позирає на хлопців. Але жоден із них і не думає заступатися за нього. Невже й справді вірять, що він махлював?

— Ну, добре,— каже Катеринченко,— нічого тобі не буде за це, тільки принеси для всіх нас повну пазуху яблук.

Це вже не вперше так. Причепляться до нього без причини, а потім вимагають, щоб яблук приніс із свого садка або ковбаси та хліба, а якщо довідаються, що мати пиріжків напекла,— то й пиріжків їм принеси.

— Батько ж дома,— невпевнено, ніяковіючи, бубонить Володя.

— Що, не хочеш? — погрозливо запитує Катеринченко і простягає ножа.

— Та він же дивиться...

— А ти обмани його,— повчає Катеринченко.— Бо коли не принесеш, то знову будем прозивати.

— Як? — густо червоніючи, запитує Володя.

— А женихом! — відказує Катеринченко, і його вицвілі оченята пашать жорстким та сухим блиском.

Хлопці починають всміхатись, і Володя, кліпаючи, якусь хвилю ще дивиться на весь гурт, бо не в силі відірвати ноги од землі, та зрештою повертається і йде.

— Ти куди? — кричить йому вслід Катеринченко.

Зір заслало туманом, а тому все в його очах розпливається, тремтить. Хоч Володі не вперше зазнавати образ, а проте звикнути до них він не може.

— Без яблук не приходь!

Поки опиняється біля хати, трохи заспокоюється. Батько, до пояса голий, лагодить загорожу біля хліва. На лоба в нього спадає змокріле

чорне волосся. Забиває молотком цвях у ворину, а в зубах тримає ще кілька цвяхів, шляпками вперед. Володя ступає крадькома, щоб його не помітили, тихцем заходить у сіни, п'є воду з відра, якусь хвилю слухає, як крізь одчинені двері з кухні долинає монотонна скоромовка годинника,— і скрадливо йде в садок. Сідає під яблунею й починає думати про своє життя, про те, що серед хлопців він найслабкіший, а тому збиткуються над ним усі, кому не ліньки. Потім задивився на мурашок, що сюдитуди взялись носити білі подушки. А ген одну велику подушку аж удвох несуть. Сплять мурахи на них, чи що?

І тут до тями привів його батьків голос:

— Володько, ану гайни до Джусихи та принеси мені стамеску, оту, що з роздвоєною ручкою.

До Джусихи? Він схоплюється, щоб зразу й бігти, але... пригадуються йому раптом хлоп'ячі глузи, їхні прізвиська, і хлопець, пройшовши до хлівця, зупиняється, наче для нього нічого оце пильнішого немає, ніж півень, що бундючно походжає біля курки. Он як він голову задирає, он як він крило розпушує та черкає пір'ям по землі.

— Ти чуєш, Володько? — знову батько.

— Га? — наче щойно проснувся.

— Гайни до Джусихи по стамеску, чуєш...

— А може, її нема дома?..

— Ішла оце недавно звідкись, є...

— А може, стамеску вже комусь позичила?..

— На "нема" й суду нема. Йди.

Володя дуже любить Джусиху. Навіть свою рідну матір він любить менше, аніж Джусиху. Менше, бо мати з ним не панькається, мати його й насварить, коли слід, і дасть іноді за діло такого ляща, що лице півдня пашить, як сковорідка. А Джусиха — їхня сусідка,— через дорогу сидить, вона своїх дітей не має, то йому, Володі, й гостинці від неї перепадають, і ласощі. Ото коли їде в район на базар — завжди щось йому привезе, то він уже завчасу крутиться біля її обійстя, чекає. Бо хіба від матері дочекаєшся подарунка? Мати каже, що на всяку марницю вона гроші витрачати не може, що вона й так не знає, якими копійками позапихати оті дірки в хазяйстві.

Одного разу Володя навіть таке сказав:

— Мамо, я не хочу бути твоєю дитиною.

— А це ж чого? — здивувалась.— То, може, ти й батьковою дитиною не хочеш бути?

— Ні, батьковою хочу.

— А ще чиєю?

— Джусишиною. А коли виросту, то знаєш, кого заміж візьму?

— Та, мабуть, якусь кралю.

— Джусиху.

— А ти колись казав, що мене свататимеш?

— Ні, тебе вже не хочу, хочу Джусиху.

— А як ти оженишся, то хто тобі штани лататиме, хто тобі голову митиме?

— Джусиха.

— Ну, дивись, тобі видніше. Тільки женися вже швидше, бо за тобою мені світу не видно.

— Ти мене, мамо, в шию не гони. Бо треба так женитися, щоб потім не розженюватись.

У Джусихи є чоловік, звати його Джусом, він працює в колгоспі шофером.

Коли Володя одружиться на Джусисі, то сохрани боже, щоб вони куди-небудь виганяли Джуса, чи що. Хай собі живе з ними, бо людина він весела, завжди всіх смішить. Він і горщики вміє ліпити й випалювати, він і ложки струже, й чоботи вміє шити. О, коли в них буде Джус, то Володя з Джусихою не пропадуть. Вони будуть за ним, як за стіною...

Вулицю Володя переходить бадьоро, але біля сусідової хати спиняється. Якийсь час розглядає вікна, гладущики, почеплені на кілочках сушитись, купу одягу, складену на траві. Потупцявши, таки прямує всередину. Джусиха мастить долівку, тому в хаті густо пахне вогкою глиною, замішаною на кизяках. Вона спершу й не помічає гостя, і Володя кашляє в кулак. Жінка хутенько повертається — і на хлопця ллється спокійне сяйво в її погляді, під тим сяйвом почувається легко, немов його освітило не тільки збоку, а й ізсередини.

— Добридень, сусіде,— перша вітається Джусиха.— Чи не скажеш, яка там погода надворі?

Блищики на її обличчі тремтять, од них лице її здається золотавим.

— Без погоди не буває,— материними словами відказує їй Володя.

— Ну, а сонце ж світить?

— І світить, і присвічує.

— Та ти вже як старий,— сміється Джусиха, і брови її, немов дві чорні весняні галузки, здригаються.

— Та вже так, що малі тепер, як старі.

— Коли так, то помагай мені долівку мастити.

Стали вони вдвох мастити. А потім Джусиха надвір

вийшла, то Володя взявся свіжою глиною малювати посеред хати. Спершу намалював голову, а що голова скидалася на кінську, то він уже далі й коня малював. Кінь не дуже був і схожий на коня, то з одного боку домалював йому пташине крило, а з другого — таке, як у літака.

Тут і зайшла Джусиха з Володиним батьком.

— Тпру,— сказав батько, тримаючи в руках стамеску,— то це ти тут коней пасеш, чи що?

Володя хутко взявся затирати намальоване. Боявся, що Джусиха його лаятиме, але вона сказала:

— Та не треба квацяти. Змащу, однаково ніхто не побачить.

— Значить, так,— мовив батько,— значить, шкоду на шкоді... Давно вже, либонь, я паском тебе голубив, еге?

— Давно,— буркнув Володя.

І до Джусихи батько:

— Хіба це дитина? Це збиток збитошний.— І вже за поріг ступаючи: — Ото хай лишень додому навинеться, мати з ним побалакає.

Але поки ще йому додому йти! А зараз він — із Джусихою! Спершу обоє мастять долівку, того коня вже не видно, наче й не було його ніколи. Потім Джусиха одчиняє навстіж двері та вікна, щоб тепла більше в хату запливало та висихало в ній швидше,— і каже Володі:

— А тепер ходімо по зілля. Бо скоро зелена неділя, то щоб встеляти було чим.

— Чому ж вона зелена? — питає Володя.

— Бо хату прикрашають зеленим, тому так і зветься.

Йдуть вони не до ставу, а до болота Домашиного. Сам один ходити сюди Володя не наважується, бо страшно. На болоті тихо-тихо, тхне застояною водою, а поміж рогозою комарів і вдень повнісінько, тільки сколихни нею. Джусиха наказує йому сидіти на сухому, а сама, закасавшись, лізе у воду. Болото почвакує, пухирці повітря з бульканням спливають догори, і коли Джусиха зникає в заростях, по тому бульканню Володя здогадується, що ось зараз вона там уже ходить, а це аж за ті кущі перейшла.

Сидить він, сидить, сонце напікає голову. Непомітно засинає, і тут раптом чує, як щось велике присунуло до нього, з шумом падає поруч. Злякано розплющує очі — і бачить, що це Джусиха вилізла з болота, що це вона оберемок зілля кинула біля нього. Кинула та й знову полізла, а Володя починає розглядати те зілля та принюхуватися до нього. Є пахуче, лоскітливо так, незнайомо пахне, аж наче голова від нього

солодко починає паморочитись, а є таке, що тільки прохолодою од нього віє, та й годі. Деякі листки прямі та рівні, а є так гарно позморщувані, що скільки б не здогадувався, чого воно так, то й не здогадався б.

Ворухнув зелену купу, а всередині тих водяних жучків повно. Ось один, великий т'а меткий, тікає між стебла, а що вже тими довгими вусами ворушить, а що вже павучкуватими ногами перебирає, аж смішно на нього дивитись. Ось заліз, сховався, тільки кусник тоненького вуса видніється, але Володя ще раз зворухнув зілля — і знову жук узявся тікати.

— Дурню ти святий! — сказав йому.— Скільки б не тікав, однаково засохнеш на сонці й пропадеш.

І взявся визбирувати всю ту болотяну нечисть і в воду кидати. Нехай собі живуть.

Але де ж це Джусиха? Чому її так довго немає? І страх стиснув його серце. Хоч би побулькувало за очеретами, чи що, а то ж тихо-тихісінько. Ні пташка тобі не писне, ні качка дика не скрикне. Тільки метелики безшелесно сновигають ген над волоттям...

— Тітко!..— само вирвалося з хлоп'ячих грудей, полетіло над болотом, і розтануло аж хтозна-де з того боку.

— Тітко! — знову крикнув Володя, і в голосі його забриніли сльози.

Ще не встиг він і прислухатись, як ліворуч шелепнула лепеха, і зовсім близько побачив Джусиху. Появилася з болота, наче добрий, усміхнений його дух. І, дивлячись на неї, Володя одразу ж забув про свій недавній страх. Тітка несла попереду себе ще більший оберемок зілля і, коли вийшла на берег, од неї густо війнуло дурманним, бентежливим духом рослинного царства.

— Де ви були? — поспитав.

— А там,— і кинула на землю той оберемок, він зразу ж розсипався, вологі стебла різко та свіжо зблиснули.— А там,— знову повторила Джусиха, киваючи головою на темну стіну очеретів, які заступали від Володі всі таємниці цього болота.

— Вже годі?

— Та, либонь, годі,— відказала Джусиха й стала вибирати місце, де б помити заболочені ноги.— Там того зілля, всю землю можна було б устелити.

— А навіщо її встеляти? — не втямив.

— Бо ж неділя зелена...

Потім Джусиха сиділа й відпочивала.

— У цьому болоті,— розказувала вона,— колись пан утопив дві бочки золота. Вже скільки не шукали їх, а знайти не могли.

— А чого ж він їх утопив?

— Бо тікав, бо непереливки було. Мабуть, думав, що повернеться коли-небудь та забере. Але ж не повернувся... Вже, либонь, і помер на чужині.

— А золото не зогнило?

— Та ні, золото не гниє.

Потім ішли вони додому. Джусиха несла велику в'язку, а Володя — маленьку. Проходили біля ставу, то бачили їх хлопці, і Катеринченко бачив, але Володя вдав, що не помітив нікого. Коли він був із Джусихою, то почувався надійно та впевнено, знав, що ніхто не посміє ні зачепити, ні прозивати. Бо Джусиха й заступиться за нього, і обстоїть. Вона вже не раз од собак рятувала його, а що вже од хлопців!..

Володя намірюється з тією в'язочкою йти до Джусихи, проте вона каже:

— Ні, це твоя доля. Занеси додому та встелиш собі.

Ну, він і встелив у кімнаті біля свого ліжка. Побачила мати, наказала прибрати, бо, мовляв, де це видано, щоб підлогу засмічувати? Володя послухався, визбирав зілля і постелив за хатою, там у нього між безів було таке місце, де він ховався, коли йому гірко ставало. Тут лежали в нього поназбирувані скрізь баночки, пляшечки, кремінці, дротики, черепки та інша всячина, про яку й не розкажеш.

Розстелив зілля, вклався на ньому — і в блакитне небо пустив свої очі. Так і заснув.